

Textos de recerca i divulgació



Palmes de datilera (19-05-2012)



L'ANTIC OFICI ALACANTÍ DE SANTA FAÇ

Antoni BIOSCA I BAS
Universitat d'Alacant

Resum: L'antic ofici alacantí de Santa Faç va tenir durant segles una litúrgia pròpia, en la qual les lectures feien referència al miracles atribuïts a la imatge d'aquesta ciutat i els himnes feien referència al rostre de Jesucrist. Aquestos textos llatins, hui oblidats, formaven part de la originalitat de la celebració alacantina, que es remunta al segle xv. Aquest article recupera aquestos textos a partir de tres testimonis diferents dels segles xvii i xix, i els acompanya de traduccions.

Paraules clau: ofici, Santa Faç, Alacant, segle xvii, segle xix

Title: The ancient office of Santa Faç in Alacant

Abstract: The ancient office of Santa Faç in Alacant had for centuries its own liturgy. The lectures of the liturgy were referenced to miracles attributed to the image of this city, and the hymns were referenced to the holy face of Jesus Christ. These Latin texts, forgotten today, were part of the originality of a celebration dating back to the fifteenth century. This article shows these texts edited from three different sources of xvii and xix centuries. They are accompanied of a translation.

Keywords: office, Santa Faç, Alacant, xvii century, xix century

1. INTRODUCCIÓ

La devoció a la Santa Faç és, sense dubte, la principal expressió religiosa de l'Horta d'Alacant des del segle xv fins hui. L'origen de la llarga tradició, plena de capítols peculiars i miracles particulars, comença amb la figura de mossén Pere Mena, que va portar el llenç des de Roma i va conèixer els primers miracles atribuïts a la Santa Faç. Una altra figura, la de fra Francesc Benet, protagonitza els grans miracles celestes atribuïts immediatament després de Pere Mena, com és el conegut miracle de les tres imatges de la Santa Faç aparegudes al cel, miracle ben testimoniad iconogràficament, per exemple, al mateix monestir de la Santa Faç o als quadres del palau de l'Ajuntament d'Alacant, i el miracle de la gran creu formada al cel per dos arcs de Sant Martí. Nombrosos miracles posteriors han estat atribuïts a la Santa



Faç, però sembla clar que l'origen dels primers miracles sempre ha estat relacionat amb el clima de la comarca i la necessitat d'aigua en una zona plena d'hortes que solia patir problemes de sequera, qüestió que, en part, es resoliria amb la construcció del pantà de Tibi el 1580. Els cronistes de la ciutat d'Alacant han recollit gran part de les tradicions miraculoses referides a la Santa Faç i les han deixades per escrit, encara que no sempre amb les mateixes versions.¹

L'actual festa alacantina se celebra el segon dijous posterior al diumenge de Resurrecció i inclou una peregrinació popular des d'Alacant al monestir on es conserva la relíquia, molt pròxim a la població de Sant Joan d'Alacant. A dia de hui, el monestir forma un petit nucli urbà que constitueix una pedania inclosa al terme municipal de la capital. La peregrinació té les seues conegudes tradicions, com és la *paraeta* a la finca *Lo de Die* per a prendre rotllets d'anís, o la fira d'artesanía i productes de l'horta celebrada a la pedania. La celebració religiosa consisteix en una missa que se celebra a la plaça, davant de la porta principal del monestir, on es trau la relíquia perquè els fidels la puguen contemplar.

L'actual missa celebrada a Santa Faç és una missa comuna que no inclou elements litúrgics propis que diferencien aquesta festivitat religiosa de qualsevol altra. Però açò no sempre ha sigut així. La festa alacantina de Santa Faç va gaudir durant segles d'una data pròpia de celebració, el 17 de març, coincident amb la data del primer gran miracle atribuït a la Santa Faç i, amb diferència, el més conegut, és a dir, el miracle de la llàgrima apareguda miraculosament sobre la imatge del rostre diví que havia tret per l'horta la processó organitzada per Pere Mena el 17 de març de 1489. El rostre amb la llàgrima sobre la galta dreta va conformar des d'aquell moment la imatge definitiva de la relíquia, i el lloc del miracle, junt a la rambla de Lloixa, prop de Sant Joan d'Alacant, va ser el lloc on es va construir més tard el monestir que custodia la relíquia.

Aquesta data de celebració anual va ser substituïda el 1752 per la celebració actual, que coincideix amb el segon dijous posterior a la Setmana Santa. El tercer sinode oriolà ja havia ordenat aquest canvi el 1663, però la resistència popular alacantina va fer que el canvi de data tardara més d'un segle a aplicar-se. Aquesta resistència alacantina també va afectar la litúrgia i els textos llegits i cantats a la celebració de la Santa Faç.

La litúrgia de la Santa Faç també gaudia d'un ofici litúrgic propi i únic, en el qual els himnes estaven dedicats a l'exaltació de la relíquia alacantina i les lectures narraven els miracles atribuïts a la Santa Faç. Aquesta pregària, netament alacantina, va prendre forma oficial l'any 1525, quan el papa Climent VII la va aprovar oficialment. L'ofici exclusiu de la celebració de la Santa Faç va perdre oficialitat el 1631,

¹ Veg. les cròniques de Bendicho (1640), Maltés (meitat del segle XVIII), Jover (1862) i Viravens (1876). Per a una visió crítica i conjunta, veg. Enrique CUTILLAS, *El patronato de la ciudad de Alicante sobre el monasterio de la Santa Verónica en la huerta de la ciudad (1518- 1804)*, tesi doctoral, Universitat d'Alacant, 1995. També resulta interessant l'obra del jesuïta Joseph FABIANI, *Disertación histórico-dogmática sobre la sagrada reliquia de la Santísima Faz de nuestro señor Jesucristo, venerada en la ciudad de Alicante*, Alacant, 1763. Sobre el motiu d'aquest escrit, que forma part d'una polèmica, veg. Enrique CUTILLAS, «La polèmica ilustrada sobre la relíquia de la Santa Faz de Alicante: un ataque a la Compañía de Jesús», *Revista de historia moderna*, 15 (1996), p. 47-72.

quan el papa Urbà VIII va prohibir gran part dels oficis anteriors, encara que la ciutat d'Alacant va continuar celebrant la seua pròpia celebració litúrgica fins que va poder. De fet, les institucions alacantines van fer grans esforços per poder conservar el seu ritual propi i, més tard, per poder recuperar-lo, però tots ells van ser infructuosos. Un posterior prec exclusiu compost a l'ambient jesuïta alacantí del segle XVIII va patir la mateixa incomprensió de les autoritats eclesiàstiques i va ser igualment derogat.²

El text de l'antic ofici de Santa Faç sembla provenir de la mà de fra Miquel Mateu, custodi de la província franciscana de València, que va acompanyar el 1518 les monges clarisses de Gandia que van constiuir la primera comunitat del convent alacantí de la Verònica. La lectura novena del prec narra en primera persona que l'autor del text va acomplir aquesta missió eclesiàstica, informació que confirma aquesta autoria.

El text d'aquest ofici, la litúrgia antiga de Santa Faç, celebrada en llatí, no ha sigut mai editada de forma completa ni traduïda, i constitueix l'objectiu d'aquest treball.

2. FONTS DE L'OFICI ANTIC

La font més pròxima de l'ofici antic és la crònica del degà Bendicho, acabada el 1640, i que porta el títol de *Chronica de la muy illustre y leal ciudad de Alicante, por el doctor don Vicente Bendicho, dean de su ynsigne yglesia colegial del señor san Nicolas, dedicada a los muy ilustres señores justicia, jurado y consejo de la misma ciudad*. El manuscrit original es conserva a l'Arxiu Municipal d'Alacant. El text complet de la crònica va ser editat per M^a Luisa Cabanes i el va publicar l'Ajuntament d'Alacant el 1991 a la col·lecció «Fuentes históricas de Alicante». Als fulls 115r-121r del manuscrit el degà d'Alacant descriu l'ofici de Santa Faç, amb el títol següent: «Capítulo XXX en que se escribe el oficio divino que rezan las monjas de la santa Verónica a 17 de marzo cada un año». El títol va acompanyat d'una imatge del miracle de les tres imatges de la Santa Faç aparegudes al cel i l'elevació de Fra Francesc Benet. El capítol descriu l'ofici complet, incloent-hi tots els precis i oracions que el formen, i dóna especial rellevància als himnes i lectures exclusius de la litúrgia de Santa Faç.

El text llatí del manuscrit de Bendicho presenta les característiques habituals dels textos llatins de l'època. La separació de paraules no sempre és clara, ja que les preposicions poden aparèixer unides a la paraula a la qual acompanyen (*apotestate < a potestate, acorde < a corde*), o bé, al contrari, els prefixos poden aparèixer separats com si es tractara de paraules diferents (*per ducat < perducatur, per lucidam < perlucidam*). El diftong *ae* sempre apareix escrit com *e* (*hec < haec, uite < uitae, prefati < praefati*). Les consonants dobles poden



² Per a seguir aquesta polèmica, veg. Enrique CUTILLAS, *El patronato...*, p. 699-702.



aparèixer simplificades (*afectu* < *affectu*, *opresos* < *oppressos*, *maxillam* < *maxillam*), o bé les consonants simples poden duplicar-se (*addire* < *adire*, *flettum* < *fletum*). L'ús de les grafies *h* i *y* pot aparèixer simplificat, especialment en paraules d'origen grec (*misterii* < *mysterii*, *lacrima* < *lachryma*, *etera* < *aethera*). Es tracta, en definitiva, de característiques gràfiques pròpies dels textos llatins del segle XVII.

El text de Bendicho presenta també uns altres canvis, d'origen fonètic, que resulten especialment interessants, ja que reproduïxen les característiques de la pronunciació del llatí en l'ambient eclesiàstic del segle XVII al sud del País Valencià. Algunes transcripcions, clarament errònies, demostren que la transcripció de Bendicho va ser feta, en gran part, a l'oida de la pregària (*procesionariter* < *processionaliter*, *dicsimus* < *diximus*). El text sol presentar una *e* protètica davant les *s* líquides inicials (*estatuierunt* < *statuerunt*, *especies* < *species*), que forma una característica habitual de la pronunciació de les llengües hispàniques. En ocasions apareixen casos de betacisme, és a dir, de confusió dels sons *b* i *v* (*decreberunt* < *decreuerunt*, *rebocare* < *reuocare*, *inbalescente* < *inualescente*). La característica fonètica més freqüent és la pronunciació sibilant de *c* davant de les vocals *e* i *i* (*ce* < *se*, *dencissima* < *densissima*, *falcitati* < *falsitati*.) fenomen ben conegut que provoca la confusió constant de les lletres *c* i *s* (*insidere* < *incidere*, *desima* < *decima*, *sepit* < *cepit*, *setera* < *cetera*, *secos* < *caecos*, *glasies* < *glacies*, *selsitudo* < *celsitudo*). Gràcies a aquesta transcripció de Bendicho, podem saber que els alacantins del segle XVII pronuncïaven el llatí de les seues cerimònies religioses amb aquestes característiques.³

Hi ha una altra font que ens permet accedir a l'ofici antic alacantí de la Santa Faç. L'any 1659 l'historiador Juan Tamayo de Salazar publicava a Lió el sisé i últim volum de la seua obra *Martyrologium Hispanum Anamnesis* o *Commemoratio omnium sanctorum Hispanorum, Pontificum, Martyrum, Confessorum, Virginum, Viduarum, ac sanctarum mulierum*, que havia començat a publicar el 1651. Entre les pàgines 278 i 285 d'aquest volum es descriuen els himnes i lectures de l'ofici alacantí. Tamayo explica que va aconseguir l'accés al text gràcies a una còpia que li havia donat el frare agustí Miquel Aguirre, que era viceprovincial del Perú i tenia gran inquietud per les antiguitats. No explica, però, la relació entre aquest frare amb Alacant o la Santa Faç.

Una font molt tardana però molt interessant és la de M. A. Mingot, que en el seu llibre *El romancero de la Santa Faz* dona el prec complet, però sense assenyalar la font de la qual beu.⁴ L'obra de Mingot, com indica el títol, és un poemari en què l'autor explica en vers els miracles atribuïts a la Santa Faç. Els comentaris finals del llibre inclouen una interessantíssima documentació referida al culte alacantí, documentació entre la qual apareix el text litúrgic. Segons indica Mingot, la font de

³ En aquest sentit, aquestes característiques coincideixen amb les dels fragments llatins de les consuetes conservades del *Misteri d'Elx*, de principis del segle XVIII. Per tant, queda així confirmat que la pronunciació del llatí a les cerimònies religioses del sud del País Valencià no era l'eclesiàstica o italianitzant –ni, evidentment, tampoc la pronunciació clàssica reconstituïda–, sinó que el llatí era pronunciat d'una manera pròxima a la pronunciació del valencià, que podríem classificar-la com a pronunciació «nacional valenciana». Veg. A. BIOSCA, «El llatí en el text de la *Festa o Misteri d'Elx*», *LA REL·LA*, 24 (2011), p. 10-20.

⁴ M. A. MINGOT, *El romancero de la Santa Faz, o sea, historia en verso de la milagrosa efigie que se venera en el monasterio de la Santa Verónica de religiosas de la primera regla de Santa Clara, reformada por sor Culeta, situado en la huerta de Alicante*, Alacant, 1879. El prec està inclòs en les p. 253-269.

la qual l'autor del prec, fra Miquel Mateu, trau la informació sobre els miracles de la Santa Faç és un document que estava custodiat per les autoritats alacantines i que ja al seu temps s'havia perdut.⁵ Aquesta informació sobre el document la trau de l'obra de Fabiani, que insisteix en l'existència de tal document, que dona per desaparegut ja el 1763.⁶ El text de la segona lectura del prec antic també dona fe de l'existència d'aquest document antic, ja que Miquel Mateu diu haver-lo llegit i utilitzat com a font dels primers miracles de la Santa Faç: «*ego, qui haec scribo, sicut in authentico instrumento super his confecto legi, fideliter refero*».

Possiblement, la versió del prec donada per Mingot, que presenta diferències respecte a la de Bendicho i la de Tamayo, és una correcció de la versió que apareix en la crònica de Bendicho, ja que aquesta crònica es conserva a l'arxiu municipal alacantí i es podia consultar a finals del segle XIX. Algunes llargues omissions presents a la crònica de Bendicho, que també apareixen a la versió de Mingot, apunten a aquesta explicació. Però en unes altres ocasions el text de Mingot coincideix amb el de Tamayo en lectures en què la versió de Bendicho mostra omissions. Açò demostra que la crònica de Bendicho no pot ser l'única font de Mingot. Siga com siga, a pesar de la distància cronològica, es tracta d'un testimoni nou que cal ser tingut en consideració.

A banda d'aquests tres testimonis, no tenim constància que el text de l'ofici antic alacantí de la Santa Faç es conserve en unes altres fonts.

3. LA NOSTRA EDICIÓ I TRADUCCIÓ

La nostra edició crítica es fonamenta en els tres testimonis conservats, dels quals donem sempre testimoni al text editat i a l'aparat de variants a peu de pàgina. El text de la versió de Tamayo de Salazar (que assenyallem amb la sigla *T*) presenta un llatí més culte i acurat que el de la crònica de Bendicho (que assenyallem amb la sigla *B*). Això ens fa pensar que la versió *T* ha patit correccions, i per això donem prioritat a la versió de *B*, que considerem més antiga, sempre que siga possible. Malgrat això, les errades de *B* ens obliguen en ocasions a donar prioritat al text de *T*. El text *B* no és una còpia directa, ja que sembla que Bendicho havia utilitzat algunes anotacions prèvies que, més tard, va incloure en la seua crònica. Una prova d'això és una errada per homeotelèton, és a dir, una errada consistent a copiar dues vegades part del text original per haver pres com a marca de pausa de lectura una paraula que apareix dues vegades en un context pròxim. Al final de la lectura huitena es repeteix el text aparegut entre dues aparicions properes de la paraula *dicta*: *dicta miracula primum miraculum confirmavit sed ipsum et alia nunc dicta*. Evidentment, no incloem aquesta errada en el text, però sí a l'aparat de variants. La versió de Mingot (que assenyallem amb la



⁵ M. A. MINGOT, *El romancero...* p. 189.

⁶ Joseph FABIANI, *Disertación histórico-dogmática sobre la sagrada reliquia de la Santísima Faz de nuestro señor Jesucristo, venerada en la ciudad de Alicante*, Alacant, 1763, p. 34-36.



sigla *M*) presenta un llatí molt més correcte que les altres versions. Això ens fa pensar que es tracta d'una versió corregida. La gran distància temporal d'aquesta font respecte de la data de composició del text ens fa atribuir-li menys autoritat que a les altres versions, però inclourem totes les seues variants a l'aparat crític.

La transcripció dels originals és tota nostra, així com la puntuació. A l'aparat de variants no inclourem les alteracions d'ordre de paraules si no són significatives. No inclourem a l'aparat les variants gràfiques d'origen fonètic abans comentades, ja que considerem que no formen vertaderes variants textuais. Les abreviatures que emprarem, a banda de les sigles de les fonts *T*, *B* i *M*, són *om.* (*omisit*, text omés), *con.* (*conieci*, conjectura nostra), *iter.* (*iterauit*, text repetit), *fort.* (*fortasse*, lectura dubtosa) i *lac.* (*lacuna*, espai en blanc). Es tracta d'abreviatures habituals en les edicions crítiques.

La nostra traducció només pretén explicar el significat del text original llatí i no pretén adquirir cap estil poètic o estètic. Hem acompanyat el text de la traducció d'algunes notes explicatives.

L'atzar ha permés que poguera acabar aquest article per a LA REL·LA estant a Alacant el dia 17 de març de 2014, antic dia de Santa Faç, és a dir, el 525 aniversari del principal miracle atribuït i origen d'aquesta llarga tradició alacantina.

4. ORACIONS

In primis uesperis

Splendor paternae gloriae,
 qui es⁷ cunctorum conditor
 humanaeque miseriae
 misericors reuellator,⁸
 5 qui, in sinu⁹ patris permanens,
 inferiora uisitas.¹⁰
 Humanam carnem assumens,
 ad superna nos reuocas.
 Verbo, exemplo et opere,¹¹
 10 caecos errantes dirigens,
 tandem effuso sanguine
 tua nos morte redimens,
 in caelestique solio
 ad dextram Patris residens,
 15 signo ualde mirifico
 nos tandem ad te pertrahens,
 dum uultus tui species
 pro nobis lachrymata est
 cordisque nostri glacies

⁷ qui es *TM* : quies *B*

⁸ reuellator *BT* : releuator *M*

⁹ in sinu *T* : sinu *BM*

¹⁰ uisitas *T* : uisitans *BM*

¹¹ uerbo exemplo et opere *T*

: uerba exempla opere *B* :

uerbo exemplo opere *M*

20 continuo soluta est.
Confirmant hoc mysterium
qui aderant, mirantibus,
laetificatque¹² populum
cunctis tunc lachrymantibus.
25 Cum figura mirabilis
apparuit in aere,
illi omnino similis
quae fleuit¹³ in itinere.
Te ergo, Christe, quaesumus,
30 dimitte nostra crimina,
suppliciterque poscimus,
deduc¹⁴ nos ad caelestia.



Primeres vespres

Esplendor de la glòria del Pare,
tu qui ets el creador de tot,
i de la humana misèria
ets piadós alliberador,
5 que, romanent en el si del Pare,
visites els llocs inferiors.
Prenent forma humana,
ens congregues als llocs més alts,
amb paraula, exemple i obra,
10 dirigint els cecs errants,
i finalment, derramada la teua sang,
redimint-nos amb la teua mort,
i segut a la dreta del Pare
al tron celestial
15 amb un miracle admirable,
portant-nos finalment amb tu,
mentre la imatge del teu rostre
plora per nosaltres,
la gelor del nostre cor
20 de sobte es desfà.
Confirmen aquest misteri
els que estaven presents, sorpresos,
i alegre el poble
mentre tots estaven plorant.
25 En una visió meravellosa
va aparéixer a l'aire,
una llàgrima en tot igual a aquella
que va plorar pel camí.
Per això, Crist, et supliquem,

¹² laetificatque *B* : laetificant-
que *TM*

¹³ fleuit *TM* : fluiit *B*

¹⁴ deduc *T* : perduc *BM*



30 perdona els nostres pecats,
 i et preguem agenollats,
 porta'ns fins al cel.

Ad matutinum

Festi huius celsitudo
nos a somno excitet,
signorumque magnitudo
nos omnes laetificet.
5 Expellat somnum oculis,
 linguasque nostras dirigat.
 Corda purget a tenebris
 attentosque nos faciat.
 Contemplemur clementiam
10 qua Dominus nos allicit,
 eiusque sapientiam
 qua nos prudenter instruit.
 Fleuit¹⁵ in cruce moriens
 ut mortem nostram perimat.
15 Facit, in caelo residens,
 ut uultus eius defleat.¹⁶
 Pro nostro plorat crimine
 ut nos ad fletum prouocet,
 dignosque poenitentiae
20 in nobis fructus seminet.
 Plangamus ergo crimina,
 quibus Deum offendimus.
 Nostra sint iusta opera
 quae ducant nos quo tendimus.
25 Praestet hoc Nati Genitor,
 hoc Genitoris Genitus,
 ac par utrique¹⁷ Conditor
 Paraclitos¹⁸ hoc spiritus.

Matines

Que l'excel·lència d'aquesta festa
ens desperte del son,
i que la grandesa dels miracles
ens alegre a tots.
5 Que lleve la son dels ulls,
 i que afine les nostres llengües.
 Que purifiqui de tenebres els nostres cors
 i que ens faça obeïdors.
 Contemplem la clemència

¹⁵ fleuit *TM* : fluit *B*

¹⁶ defleat *T* : defluit *B* : defluat
M

¹⁷ utrique *TM* : utrisque *B*

¹⁸ Paraclitos *B* : Paracletus *T* :
Paraclito *M*

10 amb què el Senyor ens reclama,
contemplem la seua saviesa
amb la qual prudentment ens instrueix.
Va plorar quan moria a la creu
per a eliminar la nostra mort.

15 Quan està ja al cel,
fa que plore el seu rostre.
Plora pel nostre pecat
per a convidar-nos al plor,
i per a conrear un bon fruit,
20 en nosaltres, dignes de càstig.
Plorem, per tant, els nostres pecats,
amb els quals hem ofès Déu.
Que siguem justes les nostres obres
i que ens porten pel nostre camí.

25 Que açò ho concedisca el Creador del Nascut,
que ho concedisca el Creat del Creador,
i que també l'Engendrador, igual als dos,
el Paràclit, ho concedisca.



Ad laudes

Lux ecce¹⁹ surgit aurea,
nox tetra fugit propere,
dies uenit iam lucida.
Laetemur omnes hodie,
5 cantemus ergo dulciter
psallamus mente feruida
recolentes fideliter²⁰
magna Dei magnalia,
quibus a somno excitet²¹
10 oppressos negligentia,²²
atque deuotos eleuet²³
ut capiant caelestia.²⁴
Quem enim sua facie
uidere nunc non possumus²⁵
15 in sua iam imagine
mente deuota cernimus.
Recedant ergo uetera
a corde nostro penitus.
Eleuemur in aethera,²⁶
20 repleamur uirtutibus,
laudantesque²⁷ Altissimum
ore, corde et operibus,
post uitae nostrae²⁸ terminum
simus in caeli sedibus.

¹⁹ ecce *T* : seu *B* : enim *M*

²⁰ fideliter *BM* : feliciter *T*

²¹ excitet *T* : excitat *BM*

²² negligentia *BT* : negligentiae
M

²³ eleuet *T* : eleuat *BM*

²⁴ ut capiant caelestia *T* : capi-
ant caelestia *B* : capiant
premium caeleste *M*

²⁵ possumus *TM* : possumus *B*

²⁶ aethera *BT* : cetera *M*

²⁷ laudantesque *TM* : laudantes
quae *B*

²⁸ nostrae *TM* : nostri *B*



25 Deo Patri²⁹ sit gloria
eiusque soli Filio
cum Spiritu Paraclito,
in seculorum secula.³⁰ Amen.

Laudes

S'alça ja la llum d'or,
la fosca nit se'n va ràpid,
ja arriba el dia lluminós.
Alegrem-nos tots hui,
5 cantem dolçament,
cantem salms amb fervor,
lloant fidelment
les grans obres de Déu,
i que amb elles desperte del son
10 els oprimits per la indiferència,
i que eleve els devots
perquè assolisquen el cel.
A qui en la seua faç
no podem ja veure,
15 ara en la seua imatge
contemplem amb devoció.
Que es retiren, per tant, les coses velles
de la profunditat del nostre cor.
Elevem-nos en l'aire,
20 omplim-nos de virtuts
i que, lloant l'Altíssim
de paraula, cor i obres,
després del final de la nostra vida
estiguem a les seus celestials.
25 Tinga glòria Déu Pare
i el seu Fill únic
amb l'Esperit Paràclit,
pels segles dels segles. Amén.

5. LECTURES

Lectio prima

Licet innumerabilia Dei beneficia generi humano ab Omnipotenti Deo³¹ exhibita, nec sue³² lingua possit³³ exprimere, nec³⁴ humana³⁵ mens ualeat³⁶ plene pensare, expedit tamen fidelibus ex deuoto affectu utcumque recolere,³⁷ ut diuinam³⁸ magnitudinem in suis operibus attendentes, terrenis ex corde contemptis, ad³⁹ caelestia ualeant facilius⁴⁰ aduolare. Deus itaque hominem⁴¹ sua producens infinita potentia ut, lege seruata, beatitudinis praemio ditaretur, propria tamen inobedientia⁴²

²⁹ Patri *TM* : Patre *B*
³⁰ in seculorum secula *BM* : et
nunc et in perpetuum *T*
³¹ Deo *TM* : Dei *B*
³² nec sue *con.* : nec *TM* : sue
sue *B*
³³ possit *T* : potest *BM*
³⁴ nec *TM* : sue *B*
³⁵ humana *TM* : humane *B*
³⁶ ualeat *T* : ualuit *BM*
³⁷ utcumque recolere *T* : *om.*
BM
³⁸ diuinam-operibus *T* : *om.* *BM*
³⁹ ad *TM* : at *B*
⁴⁰ facilius *BM* : felicius *T*
⁴¹ hominem *T* : homini *BM*
⁴² inobedientia *BM* : obedientia
T

lapsum, homo factus, sua redimens morte, non desinit,⁴³ in dies, licet rebellem, misericorditer reuocare, ut ipsum ad suam imaginem factum a potestate tenebrarum eripiat ut⁴⁴ ad superna caelorum regna perducatur. Videns denique in nouissimis temporibus quod multa hominum malitia esset in terra, et cuncta fere cogitatio cordis intenta esset⁴⁵ ad malum omni tempore, misericordia motus super eos, quos nec illata⁴⁶ flagella deterrent,⁴⁷ nouo ac stupendo prodigio, quasi somno sopitos, uoluit excitare, et in uultus sui imagine per lachrymam in ea miraculose productam sui memoriam reuocare, ut, tanto stupefacti miraculo,⁴⁸ et spiritum compunctionis conciperent,⁴⁹ et, Dei sui memores, uitam⁵⁰ in melius commutarent.⁵¹



Lectura primera

Encara que la llengua humana no pot descriure els incomptables beneficis exposats a la espècie humana per Déu Omnipotent, ni tampoc els pot comprendre bé la seua ment, a pesar d'això, als fidels, els cal per devot afecte recordar aquestos beneficis d'alguna manera, ja que així els que esperen la grandesa divina en les seues obres podran accedir més fàcilment a les coses divines quan siguen lliurats de les coses mundanes. I així, Déu, quan va crear la raça humana amb el seu poder infinit perquè, si complia la llei, s'enriquira amb el premi de la felicitat, encara que després es va desviar per desobeir, Déu, esdevingut humà i redemptor amb la seua mort, no deixa mai de reclamar els éssers humans amb gran compassió, encara que aquell siga rebel, per allunyar-lo del poder de les tenebres, ja que va ser fet a la seua imatge, i intenta dirigir-lo cap als supremes regnes celestials. Finalment, veient en els últims temps que hi havia sobre la terra moltes maldats humanes i que quasi tot pensament de l'ànima cercava sempre fer el mal, mogut per la misericòrdia amb ells, va decidir despertar, amb un nou i prodigiós miracle, com si els haguera tret del son, a aquells que no tenien por ni tan sols dels assots, i va decidir despertar el seu record amb una llàgrima apareguda de forma miraculosa sobre la imatge del seu rostre, perquè així, admirats per tan gran miracle, ells assumiren l'esperit de la penitència i, pensant en Déu, canviaren a millor les seues vides.

Lectio secunda

Huius autem⁵² mysterii seriem ego, qui haec scribo, sicut in authentico instrumento super his confecto legi, fideliter refero. Anno igitur⁵³ a Natiuitate Domini milesimo quadringentessimo octuagessimo nono in territorio Alicantis, tam in ciuitate ipsa quam in campestribus suis⁵⁴ circumquaque, tanta erat sterilitas et aquarum penuria quod⁵⁵ blada⁵⁶ et caetera sata⁵⁷ incipiebant⁵⁸ iam arescere et prae siccitate⁵⁹ perire. Videntes igitur⁶⁰ praedictarum partium incolae terram illam, siccitate⁶¹ inualescente, omnimodae perditioni iam proximam,⁶² suis

⁴³ desinit *BT*: desinet *M*

⁴⁴ ut *BM*: et *T*

⁴⁵ esset *TM*: aut *B*

⁴⁶ nec illata *T*: sue etiam illata
B: sua etiam illata *M*

⁴⁷ deterrent *BT*: deterrerent *M*

⁴⁸ stupefacti miraculo *T*: stupefacto *BM*

⁴⁹ conciperent *TM*: contiperant
B

⁵⁰ uitam *BM*: om. *T*

⁵¹ commutarent *BM*: commutarentur *S*

⁵² autem *BM*: ergo *T*

⁵³ igitur *BM*: om. *T*

⁵⁴ suis *BM*: eius *T*

⁵⁵ quod *T*: et *B*: ut *M*

⁵⁶ blada *con.*: blada *BT*: olera
M

⁵⁷ et cetera sata *T*: ceteraque
lata *B*: ceteraque sata *M*

⁵⁸ incipiebant *BM*: inciperent *T*

⁵⁹ siccitate *T*: ciuitate *BM*

⁶⁰ igitur *BM*: autem *T*

⁶¹ siccitate *T*: ciuitate *BM*

⁶² proximam *TM*: proxima *B*



peccatis tantam cladem imputantes, ad misericordem⁶³ Deum eiusque beatissimam Matrem⁶⁴ recurrere decreuerunt. Rector ergo parochialis loci Sancti Ioannis, in campestribus irriguis consistentibus⁶⁵ cum praedicti loci⁶⁶ habitatoribus et aliis per circuitum commorantibus, statuerunt ordinata processione ad monasterium fratrum minorum Sancta Maria⁶⁷ de Gratia nuncupatum deuote⁶⁸ incidere, quod et fecerunt. Die igitur immediate sequenti processionem⁶⁹ ipsam, pluuia magna descendit, quae et terram copiose irrigauit et populum uniuersum laetificauit. Quod uidentes, praedictus rector et reliqui decreuerunt sequenti octaua die praedictum monasterium processionaliter adire, ut omnipotenti⁷⁰ ac⁷¹ misericordi Deo et sui⁷² beatissimae genitrici⁷³ pro recepto beneficio gratias redderent, prout decebat.⁷⁴

Lectura segona

La narració d'aquest misteri jo, que escric açò, la descriu fidelment segons l'he llegida en un document autèntic, fet sobre aquesta qüestió. L'any del Senyor de 1489, al territori d'Alacant, tant en la pròpia ciutat com en les seus pedanies rurals, era tal la sequera i l'escassetat d'aigua que els camps de forment i els altres començaven a assecar-se i a morir per la sequedat. Veient així els habitants d'aquelles parts la terra ja pròxima a la perdició total pel rigor de la sequera, i atribuïnt tan gran desastre als seus propis pecats, van decidir recórrer a Déu misericordiós i a la seua santíssima mare. I així el rector del lloc de Sant Joan, estant als camps de reg amb els habitants de dit poble i altres que vivien prop, va decidir anar amb ells devotament en ordenada processó al monestir dels frares menors conegut com a Santa Maria de Gràcia, i així ho van fer.⁷⁵ A l'endemà d'aquella processó va caure una gran pluja que va regar la terra amb abundància i va alegrar tot el poble. Veient això aquell rector i els altres presents, van decidir anar en processó a aquell monestir huit dies més tard perquè donaren les gràcies tal com calia a Déu omnipotent i misericordiós i a la seua santíssima mare pel benefici obtingut.

Lectio tertia

Igitur die⁷⁶ decima septima mensis Martii praefati anni praedictus rector, accepta imagine faciei Saluatoris nostri quam ab urbe Roma⁷⁷ pro deuotione detulerat, processionaliter cum uiris ac mulieribus, pueris⁷⁸ ac puellis,⁷⁹ a praedicto loco Sancti Ioannis uersus⁸⁰ praedictum monasterium coepit dirigere gressus. Videns autem processionem propter multitudinem continue⁸¹ ad ipsam uenientium non bene ordinatam, decreuit ad eam ordinandam accedere, ipsamque Christi imaginem uni duorum⁸² fratrum Minorum qui ibi aderant deferendam⁸³ committens, ad ordinandam processionem properauit. Contigit autem quod, transito torrente qui dicitur de Loxa, cum esset⁸⁴ praedictus religiosus imaginem ferens in loco aliquantulum altiori⁸⁵ in ripa scilicet

⁶³ misericordem Deum *T* : misericordiam Dei *BM*

⁶⁴ Matrem *T* : *om.* *B* : genitricem *M*

⁶⁵ consistentibus *BM* : consistentis *T*

⁶⁶ loci *BM* : oppidi *T*

⁶⁷ Sancta Maria *BM* : Sancte Marie *T*

⁶⁸ deuote *BM* : *om.* *T*

⁶⁹ processionem *T* : processioni *BM*

⁷⁰ omnipotenti *TM* : homne potenti *B*

⁷¹ ac misericordi *BT* : *om.* *M*

⁷² sui *B* : eius *T* : suae *M*

⁷³ genitrici *BM* : Dei genitrici *T*

⁷⁴ decebat *T* : decet *B* : debuerunt *M*

⁷⁵ El monestir franciscà d'Alacant es trobava a l'actual barri de Benisaudet, prop de l'església del Àngels.

⁷⁶ die *BT* : *om.* *M*

⁷⁷ ab urbe Roma *T* : inte Romae fort. *B* : subinde Romae *M*

⁷⁸ pueris *T* : *om.* *BM*

⁷⁹ puellis *T* : prae illis *BM*

⁸⁰ uersus *BT* : egressus uersus *M*

⁸¹ continue *BM* : *om.* *S*

⁸² uni duorum *T* : in deuotione *BM*

⁸³ deferendam *T* : defendendam *BM*

⁸⁴ esset *TM* : eius *B*

⁸⁵ altiori *T* : altum *BM*

praedicti torrentis, sensit se tam magnum portare pondus quod uix poterat sustinere. Dixitque tunc⁸⁶ circumstantibus: «Tantum pondus porto quod, nisi me adiuueritis,⁸⁷ puto me casurum⁸⁸ in terram». Tunc aliqui eorum qui iuxta ipsum erant adiuuerunt eum, tenentes brachia eius, ne forte cum⁸⁹ ipsa imagine in terram caderet. Tunc uertit se⁹⁰ ad populum, ipsam imaginem eis deuote ostendens, ut coram ipsa a Deo misericordiam postularent uniuersi.⁹¹



Lectura tercera

I així, el dia dèsset de març d'eixe mateix any, aquell rector, després d'agafar la imatge de la faç de nostre Salvador que havia portat per devoció des de Roma, va començar a dirigir la marxa en processó amb homes i dones, xiquets i xiquetes, des del lloc de Sant Joan cap a l'esmentat monestir. Però veient que la processó no estava ben ordenada a causa de la multitud de gent que continuament s'hi afegia, va ordenar que s'aproparen tots per a posar ordre i, encarregant que portara la pròpia imatge de Crist a un dels dos frares menors que hi havien anat, va afanyar-se per organitzar la processó. Però va ocórrer que, després de travessar la rambla que es diu Lloixa, quan aquell rector que portava la imatge era a un lloc un poquet més alt a la riba d'aquella rambla, va notar que portava un pes tan gran que a penes el podia sostenir. Va dir aleshores als que eren al costat: «porte tant de pes que, si no m'ajudeu, crec que cauré en terra». De seguida, alguns dels que són al costat el van ajudar, aguantant els seus braços, perquè no caiguera en terra amb la imatge. Aleshores es va girar cap a la gent, mostrant-los devotament la imatge, perquè davant d'aquella tots demanaren la misericòrdia de Déu.

Lectio quarta

Cumque omnis populus uirorum ac mulierum clamorosis uocibus misericordiam a Domino⁹² flagitarent, uiderunt qui aderant sub dextro oculo imaginis fluentem lachrymam ad modum crystalli perlucidam, quam non⁹³ solum prope astantes fidelium⁹⁴ sed etiam⁹⁵ qui longe erant illam clare⁹⁶ uidebant. Aduertentes autem quod tunc erat tanta⁹⁷ aeris serenitas quod nec⁹⁸ nubis uestigium appareret, intellexerunt non naturaliter sed miraculose ipsam lachrymam fuisse productam, maxime quia, cum esset satis magna,⁹⁹ etiam mota imagine, nunquam per maxillam defluxit, sed in se ipsa, quasi tremens, mouebatur,¹⁰⁰ et semper fixa permansit. Quod mysterium cum omnibus innotuit, fletu magno prae deuotione et gaudio excitato altis uocibus iterum atque iterum cum lachrymis misericordiam a Domino¹⁰¹ postulabant. Quo facto, aliqui fide digni, ad ciuitatem properantes, primatibus ciuitatis, clero et populo quod factum¹⁰² fuerat nuntiauerunt.¹⁰³ Mota est statim tota ciuitas et, deuotione magna inflammatus, populus, ciuitate quasi sola

⁸⁶ dixitque tunc *T*: dixique *BM*

⁸⁷ adiuueritis *B*: iuueritis *T*: adiuuetis *M*

⁸⁸ casurum *T*: laturum *BM*

⁸⁹ cum *TM*: iam *B*

⁹⁰ uertit se *TM*: lac. *B*

⁹¹ uniuersi *T*: om. *BM*

⁹² a Domino *T*: om. *BM*

⁹³ non *TM*: nisi *B*

⁹⁴ fidelium *BM*: om. *T*

⁹⁵ sed etiam *T*: sed *M*: om. *B*

⁹⁶ illam clare *T*: lac. *B*: etiam *M*

⁹⁷ erat tanta *T*: tanta fuit *BM*

⁹⁸ nec *TM*: in *B*

⁹⁹ cum esset satis magna *T*: eam lac. satisfraque *B*: ea *M*

¹⁰⁰ mouebatur *TM*: monebatur *B*

¹⁰¹ a Domino *T*: om. *BM*

¹⁰² factum *BT*: factura *M*

¹⁰³ nuntiauerunt *BM*: nuntiarunt *T*



relicta, processioni¹⁰⁴ obuiam in ipso itinere exierunt. Clerus quoque¹⁰⁵ ac ciuitatis rectores ad¹⁰⁶ praedictum monasterium sunt profecti.

Lectura quarta

Quan tota la congregació d'homes i dones suplicaven la misericòrdia del Senyor amb grans veus, els que eren allà van veure que brotava una llàgrima brillant com si fora cristall baix l'ull dret de la imatge, la qual podien contemplar clarament no només els que eren al costat sinó també els que estaven lluny. Observant que la calma del clima era en aquell moment tanta que no es veia ni rastre de cap núvol, van comprendre que aquella llàgrima no s'havia produït de forma natural sinó de forma miraculosa, sobretot perquè, encara que la llàgrima era bastant gran, mai es desplaçava per la galta, encara que es moguera la imatge, sinó que es movia sobre si mateixa, com si tremolara, i sempre es quedava fixa. Quan aquest misteri va ser vist per tots, van pregar constantment la misericòrdia de Déu amb grans plors de devoció, amb noves alegries en veu alta i amb llàgrimes. Després d'això, algunes persones dignes de credibilitat van anar ràpidament a la ciutat i van anunciar el que havia passat als principals ciutadans, al clergat i al poble. De seguida la ciutat sencera es va commoure i el poble, mogut amb gran devoció, va eixir pel mateix camí a l'encontre de la processó, deixant la ciutat pràcticament buida. El clergat i els rectors de la ciutat també van anar cap a aquell monestir.

Lectio quinta

Morabatur tunc temporis in praedicto monasterio sanctae Mariae de Gratia¹⁰⁷ ille famosus pater non minus uita quam doctrina, frater Franciscus Benedictus. Hic¹⁰⁸ ergo uidens¹⁰⁹ populum ad poenitentiae fructus peragendos paratum,¹¹⁰ statim illis praedicare decreuit et, quoniam ecclesia parua erat nec¹¹¹ tantam populi multitudinem¹¹² capere poterat, extra ecclesiam praedicauit, cuius praedicatione omnes fuerunt multum¹¹³ in Domino consolati. In fine autem praedicationis¹¹⁴ rogauit omnes qui aderant quod feria sexta immediate sequenti, cum eis¹¹⁵ qui absentes tunc erant, uenirent ad locum illum, ut eis iterum praedicaret. Die igitur assignata uenerunt procesionaliter tam ciuitatis incolae quam etiam in parrochia Sancti Ioannis¹¹⁶ habitantes, quibus praedictus frater¹¹⁷ Benedictus deuote ac feruenter praedicauit, et in fine sermonis, ut populum ad maiorem excitaret compunctionem, accepta imagine predicta, eleuans¹¹⁸ eam populo ostendit. Erat autem die illa tanta aeris serenitas quod nulla usque tunc uideretur nubes. Subito autem facta est tunc nubes densissima et obscura supra¹¹⁹ ipsum praedicatorum et super¹²⁰ populum, ita ut mirarentur omnes. Quae quidem nubes protendit se in longum super caput ipsius patris praedicantis, ita ut¹²¹ uideretur intuentibus quod uellet ipsum absorbere et secum eleuare. Nam et de

¹⁰⁴ processioni *BT*: processione *M*

¹⁰⁵ quoque *BT*: equites *M*

¹⁰⁶ ad *BT*: ac *M*

¹⁰⁷ Gratia *TM*: Gratie *B*

¹⁰⁸ hic *T*: cum *BM*

¹⁰⁹ uidens *BT*: uideret *M*

¹¹⁰ paratum *TM*: paratus *B*

¹¹¹ nec *TM*: sue *B*

¹¹² multitudinem *BM*: magnitudinem *T*

¹¹³ multum *BM*: plurimum *T*

¹¹⁴ praedicationis *BT*: praedicationes *M*

¹¹⁵ eis *BM*: his *T*

¹¹⁶ Sancti Ioannis *BM*: om. *T*

¹¹⁷ frater *BM*: pater *T*

¹¹⁸ eleuans *T*: et eleuans *BM*

¹¹⁹ supra *BM*: super *T*

¹²⁰ super *T*: supra *BM*

¹²¹ ita ut *TM*: it aut *B*

facto uiderunt aliqui ipsum praedicatorum a pulpito¹²² ubi praedicabat eleuatum per spatium longitudinis unius lanceae.¹²³

Lectura cinquena

En aquella època vivia al monestir de Santa Maria de Gràcia l'il·lustre pare fra Francesc Benet, no menys famós per la seua vida que per la seua doctrina.¹²⁴ Veient aquest frare que el poble estava preparat per a rebre els fruits de la penitència, de seguida va decidir predicar-los i, perquè l'església era menuda i no podia acollir tan gran multitud de gent, va predicar fora de l'església, i amb aquella predicació tots van ser molt consolats en el Senyor. Al final de la predicació, va demanar a tots els que hi eren que el divendres següent anaren al mateix lloc amb les persones que hi havien faltat aquell dia, per a predicar-los de nou. El dia assignat van anar en processó els habitants de la ciutat i els residents en la parròquia de Sant Joan, als quals els va predicar fra Benet, i al final del sermó, per a animar el poble a major penitència, va agafar la imatge i, alçant-la, la va mostrar a la gent. Aquell dia era tanta la tranquil·litat del clima que fins a eixe moment no s'havia vist cap núvol. Però, de sobte, va aparèixer un núvol negre i densíssim sobre el predicador i sobre la gent, amb tal força que tots es van quedar meravellats. Aquest núvol es va allargar sobre el cap del pare predicador fins al punt que als que ho veien els semblava que el núvol intentava absorbir-lo i endur-se'l. De fet, alguns van veure el predicador mateix alçar-se del púlpit on estava predicant per una altura d'una llança de llarg.

Lectio sexta

In eadem autem hora aliqui eorum qui praesentes erant, intuentes in caelum, uiderunt in aere duas imagines¹²⁵ illi omnino similes quam praedictus praedicator in manibus tenebat. Tanto igitur uiso miraculo, primum quidem terri, deinde¹²⁶ gaudio et exultatione repleti, quia aderant¹²⁷ maiori cum¹²⁸ fiducia. Cum fletu et clamore magno¹²⁹ suorum peccatorum¹³⁰ ueniam a Domino¹³¹ postulabant. Interim autem¹³² uenerabilis ille¹³³ pater Franciscus Benedictus, in locum pristinum restitutus, rogauit omnes qui aderant¹³⁴ quod octaua die sequenti ad¹³⁵ locum illum reuerterentur, quia illis intendebat ad Dei laudem et animarum suarum salutem utiliter praedicare. Tunc nubes illa praedicta, in quatuor partes in modum crucis se protendens, tantam fudit¹³⁶ pluuiam quod omnes qui praesentes aderant¹³⁷ fuerint¹³⁸ ex ea non¹³⁹ modicum madefacti, et¹⁴⁰ reuersi sunt gaudentes in domos suas.

Lectura sisena

A la mateixa hora, alguns dels que eren presents, mirant al cel, van veure en l'aire dos imatges absolutament iguals que la que tenia a les mans aquell predicador. Quan van veure tan gran miracle, al principi



¹²² pulpito *T*: pulpitu *TM*
¹²³ lancea *T*: lanceae *M*: lac. *B*
¹²⁴ Transcrivim com a *Benet* el nom llatí *Benedictus*, encara que pot coincidir amb altres formes derivades com *Beneyto*, *Benedicte* o *Bendicho*.
¹²⁵ imagines *TM*: imaginis *B*
¹²⁶ deinde *BM*: dehinc *T*
¹²⁷ quia aderant *BM*: om. *T*
¹²⁸ maiori cum *TM*: maior eam etiam *B*
¹²⁹ magno *TM*: magnam *B*
¹³⁰ peccatorum *TM*: lac. *B*
¹³¹ a Domino *TM*: ad omnino *B*
¹³² autem *BM*: om. *T*
¹³³ ille *T*: om. *BM*
¹³⁴ aderant *TM*: aberant *B*
¹³⁵ ad *TM*: at *B*
¹³⁶ fudit *TM*: fundit *B*
¹³⁷ aderant *BM*: erant *T*
¹³⁸ fuerint *T*: sunt *BM*
¹³⁹ non *BM*: om. *T*
¹⁴⁰ et *T*: autem *BM*



es van aterrir, però després es van omplir d'alegria i exultació, perquè assistien amb una fe encara major. Demanaven al Senyor amb plors i gran clamor el perdó dels seus pecats. Entretant, aquell venerable pare Francesc Benet, tornat al lloc anterior, va demanar a tots els que hi eren que al huité dia tornaren allà, perquè pretenia predicar-los bé per a lloança de Déu i salvació de les seues ànimes. Aleshores, aquell núvol esmentat abans, allargant-se en quatre parts en forma de creu, va derramar tanta pluja que tots els que hi estaven presents es van banyar moltíssim amb aquella aigua, i van tornar alegres a les seues cases.

Lectio septima

Quoniam autem omnia superius dicta facta sunt ab eo qui¹⁴¹ bonorum nostrorum non indiget et a quo bona cuncta procedunt, qui dat omnibus affluenter, hinc est¹⁴² quod, beneficium beneficio superaddens, non solum terram pluuiarum abundantia fecundauit, uerum etiam hominum¹⁴³ corda sua exuberanti gratia compleuit¹⁴⁴. Nec hoc tantum egit, sed etiam aliud¹⁴⁵ praestitit notabile signum¹⁴⁶, ut qui prius in terra potentiam suam ostenderat, deinde in aere, etiam non petentibus signum de caelo de caelo signum tribueret¹⁴⁷; ut non solum terrae, uerum¹⁴⁸ etiam caeli se ostenderet Dominum omnibus creaturis dominantem. Nam sequenti octauo die uenerunt omnes processionaliter, tam de ciuitate quam de caeteris conuicinis locis, ut, praedicationem¹⁴⁹ praefati patris¹⁵⁰ Benedicti audientes, in benedictionibus dulcedinis Dei gratia repleantur. Dum omnes igitur extra¹⁵¹ ecclesiam Sanctae Mariae de Gratia parati essent ad uerbum Dei audiendum, dictus pater ascendit praedicationis locum, et in spiritus feruore tam deuote ac utiliter praedicauit¹⁵² quod astantium corda in Dei amore¹⁵³ mirum in modum inflammaret.¹⁵⁴

Lectura setena

Tots els successos narrats van ser duts a terme per aquell que no necessita els nostres béns i de qui procedeixen tots els béns, que els dóna a tots generosament, i per aquesta raó, afegint favor sobre favor, no només va fecundar la terra amb l'abundància de pluges, sinó que també va omplir els cors humans amb la seua abundant gràcia. I no només va fer açò, sinó que també va mostrar un altre miracle destacable, de manera que, qui abans havia mostrat sobre la terra el seu poder, després ho va fer en l'aire, i després va donar sobre el cel un miracle als que no havien demanat un miracle del cel, perquè així es mostrara el Senyor com el dominador de totes les criatures, no sols de la terra, sinó també del cel. I així van anar tots en processó al huité dia, tant des de la ciutat com des dels llocs propers, perquè, oint la predicació del pare Benet, s'ompliren de la gràcia de Déu amb benediccions plenes de dolçor. Mentre tots eren fora de l'església de Santa Maria de Gràcia preparats

¹⁴¹ ab eo qui *TM* : abeoque *B*

¹⁴² est *BT* : et *M*

¹⁴³ hominum *T* : omnium *BM*

¹⁴⁴ compleuit *T* : adimpleuit *BM*

¹⁴⁵ sed etiam aliud *T* : et aliorum *B* : sed alium *M*

¹⁴⁶ signum *T* : signu *BM*

¹⁴⁷ tribueret *T* : tribuit *BM*

¹⁴⁸ uerum *T* : uelut *BM*

¹⁴⁹ praedicationem *TM* : praedicatorum *B*

¹⁵⁰ patris *BM* : Francisci *T*

¹⁵¹ extra *BM* : iuxta *T*

¹⁵² praedicauit *TM* : praedicaui *B*

¹⁵³ amore *TM* : amore *B*

¹⁵⁴ inflammaret *T* : inflammauit *BM*

per a escoltar la paraula de Déu, aquest pare va ascendir a un lloc de predicació i va predicar sobre el fervor de l'esperit tan devotament i bé que va encendre en amor de Déu de manera meravellosa els cors dels que hi eren.

Lectio octaua

In fine autem praedicationis,¹⁵⁵ ut omnes deuotiores¹⁵⁶ fierent, et, benedictione accepta, ad propria remearent, praedictus pater¹⁵⁷ Benedictus accepit praedictam faciei Saluatoris¹⁵⁸ imaginem, et eam coram omni populo eleuauit. Tunc omnes,¹⁵⁹ cum clamore ualido et fletu magno Deum inuocantes, suorum peccatorum ueniam ex cordis intimis postularunt. Dum autem¹⁶⁰ haec fierent, uiderunt qui aderant quasi caelum apertum,¹⁶¹ et in celo exire¹⁶² crucem magnam¹⁶³ Iridis colores habentem. Videntes autem tam grande et notabile signum, simul territi ac gaudio et maiori repleti fiducia, uocibus maximis¹⁶⁴ omnipotentem ac¹⁶⁵ misericordem Deum pariter colaudantes, benedictione accepta, ad propria sunt reuersi. Permansit autem praedicta crux in suo statu donec omnes a loco illo recesserant.¹⁶⁶ Ex predictis autem tam euidentibus signis elligi¹⁶⁷ potest quod non a casu¹⁶⁸ nec¹⁶⁹ fictione aliqua lachryma illa facta est, sed potentia Dei, cum illud miraculum¹⁷⁰ per tot sequentia atque¹⁷¹ euidentissima miracula¹⁷² Deus ipse¹⁷³ confirmauerit, qui cum sit uerax testis,¹⁷⁴ immo etiam¹⁷⁵ prima et infallibilis ueritas non potest approbare mendacia, nec¹⁷⁶ testimonium reddere falsitati. Non solum autem per iam dicta miracula¹⁷⁷ primum miraculum confirmauit, sed ipsum et alia nunc dicta per alia multa miracula¹⁷⁸ operatus est, et in dies¹⁷⁹ operatur,¹⁸⁰ et¹⁸¹ sufficientissime approbare et confirmare non desinit.

Lectura huitena

Al final de la predicació, perquè tots es feren més devots i perquè tornaren a casa quan havien obtingut la benedicció, el pare Benet va agafar la imatge de la faç del Salvador i la va alçar davant de tot el poble. Aleshores, invocant Déu amb fort clamor i gran plor, tots van demanar de cor el perdó dels seus pecats. Mentre passava açò, els que hi estaven van veure el cel com si estiguera obert i que al cel eixia una gran creu que tenia els colors de l'arc de sant Martí. Veient tan gran i destacat miracle, aterrits i alhora plens d'alegria i gran fe, lloant junts a Déu omnipotent i misericordiós amb grans veus, van tornar a les seues terres després de rebre la benedicció. La creu va romandre en la mateixa forma fins que tots s'hagueren anat d'aquell lloc. D'aquests miracles tan evidents es pot concloure que aquella llàgrima no va ser creada per la casualitat ni per cap ficció, sinó pel poder de Déu, ja que el mateix Déu va confirmar aquell miracle amb tantes coses que van passar després i amb tants miracles evidents i, encara que ell és un testimoni impecable, la veritat primera i infal·lible no pot aprovar les mentides ni permetre



¹⁵⁵ praedicationis *TM* : praedicationes *B*

¹⁵⁶ deuotiores *T* : deuotiones *B* : deuote *M*

¹⁵⁷ pater *BM* : Franciscus *T*

¹⁵⁸ faciei Saluatoris *T* : Saluatoris Dei *BM*

¹⁵⁹ omnes *T* : autem *M* : om. *B*

¹⁶⁰ autem *TM* : auti fort. *B*

¹⁶¹ apertum *TM* : aperti *B*

¹⁶² exire *B* : om. *TM*

¹⁶³ crucem magnam *TM* : magnum *B*

¹⁶⁴ maximis *BM* : magnis *T*

¹⁶⁵ ac *BM* : et *T*

¹⁶⁶ recesserant *BM* : recesserunt *T*

¹⁶⁷ elligi *B* : colligi *T* : collegi *M*

¹⁶⁸ a casu *BT* : casu *M*

¹⁶⁹ nec *BM* : aut *T*

¹⁷⁰ miraculum *TM* : per miraculum *B*

¹⁷¹ atque *BM* : et *T*

¹⁷² euidentissima miracula *BM* : euidentia signa *T*

¹⁷³ Deus ipse *T* : om. *BM*

¹⁷⁴ testis *TM* : om. *B*

¹⁷⁵ etiam *BM* : om. *T*

¹⁷⁶ nec *TM* : sue *B*

¹⁷⁷ miracula-dicta *iter* : *BM*

¹⁷⁸ miracula *T* : miracula que *B*

¹⁷⁹ dies *BT* : die *M*

¹⁸⁰ operatur *BT* : operantur *M*

¹⁸¹ et *T* : om. *BM*



testimoni de falsedat. No només pels miracles ja esmentats va confirmar el primer miracle, sinó que aquell i els altres miracles els va produir a través de molts altres miracles més, i els produeix constantment, i no deixa d'aprovar-los i confirmar-los amb freqüència.

Lectio nona

Quoniam autem impossibile¹⁸² foret omnia miracula quae¹⁸³ diximus particulariter breui tractatu comprehendere, de multis unicum¹⁸⁴ explicite referens,¹⁸⁵ caetera implicite breui sermone concludam. Cum praedictus ille¹⁸⁶ pater Benedictus, post iam narrata mysteria, a Deo, ut creditur, inspiratus, dixisset quod in loco illo ubi uultus Christi lachrymam emisera¹⁸⁷ futurum erat¹⁸⁸ monasterium sororum Gandiae, maiores ciuitatis Alicantis, magna monasterii parte iam constructa, summa cum diligentia procurauerunt quod a predicto monasterio sororum Gandiae, ad nouum monasterium, quod Sanctae Veronice dicitur, moniales adducerentur, quod et¹⁸⁹ ab ipsis monialibus Gandiae, et a capitulo prouinciali fratrum Minorum de obseruantia, prouinciae Aragoniae¹⁹⁰ obtinuerunt. Anno igitur a natiuitate Domini MDXVIII in mense Iulii,¹⁹¹ ego, qui haec scribo, ex praecepto reuerendi patris nostri¹⁹² prouincialis septem sorores a praedicto monasterio Sanctae Clarae Gandiae eduxi et¹⁹³ ad monasterium Sanctae Veronice perduxi, qui¹⁹⁴ decima septima predicti mensis occurrit. Sed, antequam¹⁹⁵ monasterium ingrederentur, audientibus eis missam in ecclesia¹⁹⁶ Sanctae Veronice, adfuit¹⁹⁷ dominus Ludouicus de Massa,¹⁹⁸ qui morbo caduco grauabatur.¹⁹⁹ Rogauit me quod singulis sororibus singulas pro salute sua salutationes angelicas commendarem, quod et feci. Cum autem²⁰⁰ dictae sorores statim eas dicerent, sensit praedictus miles talem turbationem qualem sentire solebat quando morbus ipsum inuadebat, unde²⁰¹ et putauit se²⁰² casurum.²⁰³ Cessauit autem statim²⁰⁴ illa²⁰⁵ turbatio, et ex illa hora nunquam amplius praedictus morbus ipsum molestauit. Post aliquot²⁰⁶ autem tempus, eius perseuerante incolumitate, praedictum monasterium Sanctae Veronice adueniens pro tanto recepto beneficio, gratias persoluit altissimo Domino. Multa quidem alia signa operata est Dei clementia ad deuotionem huius²⁰⁷ sanctae imaginis, et inuocationem Iesu Christi, Dei et Saluatoris nostri, nam²⁰⁸ multi infirmi a diuersis infirmitatibus sunt curati,²⁰⁹ alique plures a periculo maris liberati, alii ab incurso²¹⁰ et potestate infidelium praeseruati, multi etiam ab aliis necessitatibus et angustiis erepti,²¹¹ ad laudem et gloriam domini nostri Iesu Christi, qui cum Patre et Sancto Spiritu uiuit et regnat²¹² in secula seculorum.²¹³

Lectura novena

Seria impossible incloure de forma detallada en aquest breu sermó tots els miracles que hem dit i, per això, conclouré aquest breu discurs

- ¹⁸² impossibile *TM* : impos-
sibili *B*
¹⁸³ quae *TM* : quo *B*
¹⁸⁴ unicum *T* : unam *BM*
¹⁸⁵ referens *BM* : referemus *T*
¹⁸⁶ ille *TM* : illi *B*
¹⁸⁷ emisera *T* : emisit *BM*
¹⁸⁸ erat *T* : om. *BM*
¹⁸⁹ et *BM* : om. *T*
¹⁹⁰ prouinciae Aragoniae *T* :
prouincia Aragoni *B* : prouin-
ciae Aragoni *M*
¹⁹¹ Iulii *BM* : Nouembri *T*
¹⁹² nostri *BT* : nostris *M*
¹⁹³ et-perduxi om. *B*
¹⁹⁴ qui-occurrit *B* : quod ingres-
sae sunt die xxvii praedicti
mensis Nouembris *T* : deci-
ma septima praedicti mensis
Iulii *M*
¹⁹⁵ sed antequam *T* : ante autem
quam *BM*
¹⁹⁶ ecclesia *T* : ecclesiae *BM*
¹⁹⁷ adfuit *T* : om. *BM*
¹⁹⁸ Massa *M* : Maza *T* : Malla *B*
¹⁹⁹ grauabatur *TM* : grauatur *B*
²⁰⁰ autem *BM* : enim *T*
²⁰¹ unde *T* : inde *BM*
²⁰² se *T* : om. *BM*
²⁰³ casurum *BT* : casuale *M*
²⁰⁴ statim *T* : om. *BM*
²⁰⁵ illa *T* : om. *BM*
²⁰⁶ aliquot *TM* : aliquod *B*
²⁰⁷ huius *T* : cuius *B* : eius *M*
²⁰⁸ nam *T* : om. *BM*
²⁰⁹ curati *TM* : curate *B*
²¹⁰ ab incurso *T* : in curso *B* : a
carcere *M*
²¹¹ erepti *T* : om. *BM*
²¹² et regnat *M* : om. *BT*
²¹³ seculorum *M* : om. *BT*

donant per descomptada la resta de miracles, però, fent-ne una clara referència a un de tants. Quan, després dels misteris ja narrats, el cèlebre pare Benet va dir, sembla que inspirat per Déu, que en aquell lloc on el rostre de Crist havia deixat caure una llàgrima hi hauria un monestir de monges de Gandia, els poderosos de la ciutat d'Alacant, després que gran part del monestir ja estiguera construït, van encarregar-se diligentment que unes monges anaren des de l'esmentat monestir de Gandia al nou monestir, que es diu de Santa Verònica, cosa que van obtenir de part de les monges mateix de Gandia i del capítol provincial de l'observança dels frares menors de la província d'Aragó. I així l'any de nativitat de nostre Senyor de 1518, al mes de juliol,²¹⁴ jo, que escric açò, vaig fer eixir per ordre del nostre reverend pare provincial set monges de l'esmentat monestir de Santa Clara de Gandia i vaig traslladar-les al monestir de Santa Verònica, cosa que va ocórrer el dia 17 del mateix mes.²¹⁵ Però abans que entraren al monestir, quan estaven oint missa a l'església de Santa Verònica, va anar-hi el senyor Lluís Maça, que patia una greu malaltia. Ell em va demanar que sol·licitara a cadascuna de les monges que feren per la seua salut una salutació angèlica,²¹⁶ cosa que vaig fer. Quan aquelles monges van fer-les, de seguida aquell cavaller va experimentar un trastorn similar al que havia experimentat quan la malaltia el va atacar, de manera que va pensar que estava morint-se. A continuació, aquell trastorn va parar i, des d'aquell moment, mai més el va molestar aquella malaltia. Després d'un temps, mantenint-se la seua salut, va anar al monestir de Santa Verònica per tan gran favor rebut i va donar les gràcies a l'altíssim Senyor. La misericòrdia de Déu va fer molts altres miracles per a la devoció d'aquesta santa imatge i per a la invocació de Jesucrist, Déu i salvador nostre, ja que molts malalts van ser curats de diferents malalties, d'altres van ser salvats dels perills de la mar, d'altres van ser preservats dels atacs i les captures dels infidels, i molts altres van ser lliurats d'altres mancances i angoixes, per a lloança i glòria de nostre senyor Jesucrist, que viu i regna amb el Pare i l'Esperit Sant pels segles dels segles.



²¹⁴ Seguim el text de Bendicho. La versió de Tamayo ubica la data al mes de novembre del mateix any.

²¹⁵ Segons el text de Tamayo, va ocórrer el 27 de novembre.

²¹⁶ Oració que representa la salutació de l'àngel i forma el principi de l'*Ave Maria*.

